

**TALABALARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI
RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI**

o'qituvchisi N.N. Zubaydova

Samarqand davlat chet tillar instituti

Hakimova Shahrinoz Fazliddin qizi

Samarqand davlat chet tillar instituti talabasi

shahrinozhakimova2@gmail.com

**ИНФОРМАЦИЯ О
СТАТЬЕ**

ИСТОРИЯ СТАТЬИ:

Received: 16.10.2026

Revised: 17.10.2026

Accepted: 18.10.2026

**КЛЮЧЕВЫЕ
СЛОВА:**

*Kommunikativ
kompetensiya, oliy ta'lim,
zamonaviy pedagogik
usullar, interfaol ta'lim,
kommunikativ ko'nikmalar,
pedagogik texnologiyalar,
kasbiy kompetensiya..*

АННОТАЦИЯ:

Ushbu maqola oliy o'quv yurtlarida talabalar o'rtasida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning zamonaviy pedagogik usullarini o'rganadi va ularning o'quv jarayonidagi ahamiyatini yoritadi. U o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini oshirishda interfaol o'qitish usullari, muammoli ta'lim, hamkorlikdagi faoliyat, munozaralar va loyiha asosida o'qitish imkoniyatlarini o'rganadi. Talabalarga o'z fikrlarini aniq va izchil ifodalash, boshqalarni diqqat bilan tinglash, turli ijtimoiy va kasbiy sharoitlarda samarali muloqot qilish imkonini beradigan pedagogic yondashuvlarga alohida e'tibor qaratilgan. Maqolada, shuningdek, ta'lim sifatini oshirish va bo'lajak mutaxassislarni muvaffaqiyatli professional hamkorlikka tayyorlashda kommunikativ kompetentsiyaning roli ta'kidlangan.

Kirish: Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan davrda ta'lim tizimida zamonaviy yondashuvlarni joriy etish, talabalarning bilim salohiyatini oshirish hamda ularning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chunki bugungi kunda nafaqat chuqur bilimga ega bo'lish, balki o'z fikrini aniq, ravon va mantiqiy ifodalash, boshqalar bilan samarali muloqot qilish hamda jamoada ishlash ko'nikmalariga ega bo'lish ham muhim talab hisoblanadi. Ta'lim jarayonida tilni o'qitishda rivojlangan davlatlarning kompetensiyaviy yondoshuvlar olib borilayotgan oliy o'quv yurtlarida kommunikativ kompetensiyaning rivojlanish darajasini takomillashtirib borish zaruratini ko'rsatadi.

Shu o'rinda prezidentimiz Sh.Mirziyoyevning "Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va manaviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga

hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimining bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz" degan fikrlari ishimizning maqsadiga bevosita mos keladi.⁴¹

Universitetda talabalar nafaqat nazariy bilimlarni egallashlari, balki o'z fikrlarini aniq ifoda etishlari, fikr almashishlari, jamoalarda ishlashlari va boshqalar bilan samarali muloqot qilishlari ham kutiladi. Bu qobiliyatlar ularga sinfdagi mashg'ulotlarda faol ishtirok etish, ijobiy munosabatlar o'rnatish va kelajakdagi kasbiga tayyorgarlik ko'rishga yordam beradi. Shu sababli, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish zamonaviy oliy ta'limning muhim maqsadiga aylandi. Biroq, samarali muloqot faqat ravon gapirish yoki to'g'ri tildan foydalanish bilan cheklanmaydi. Shuningdek, u diqqat bilan tinglash, boshqa odamlarning nuqtayi nazarini tushunish, mos so'zlarni tanlash va turli vaziyatlarda ishonchli javob berishni o'z ichiga oladi. Ba'zi talabalar yetarlicha nazariy bilimga ega bo'lishi mumkin, lekin muhokamalar, taqdimotlar yoki guruh faoliyati davomida o'z fikrlarini ifoda etishda qiynaladi. Bu o'quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda muloqot qilishni mashq qilishlari va o'z qobiliyatlariga bo'lgan ishonchni bosqichma-bosqich rivojlantirishlari mumkin bo'lgan o'quv muhitini yaratish muhimligini ko'rsatadi. So'nggi yillarda o'qitishning zamonaviy usullari ushbu muammolarni hal etishda yangi imkoniyatlar yaratdi. Guruhlarda munozaralar, bahs-munozaralar, rolli o'yinlar, loyiha asosida o'qitish, muammoli vazifalarni hal qilish kabi tadbirlar o'quvchilarni o'quv jarayonining faol ishtirokchisi bo'lishga undaydi. O'qituvchini shunchaki tinglash o'rniga, talabalar fikr almashish, qaror qabul qilish va bir-biridan o'rganish imkoniyatiga ega. Raqamli texnologiyalar, jumladan, onlayn munozara maydonchalari, virtual sinf xonalari va multimedia taqdimotlari ham o'quvchilarga turli o'quv muhitlarida o'zaro muloqot qilish imkonini berib, muloqotni qo'llab-quvvatlashi mumkin. Bu usullardan unumli foydalanilsa, darslarni yanada qiziqarli qilish va o'quvchilarning amaliy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu jarayonda o'qituvchining ham o'zni katta. O'quvchilar o'z fikrlarini bildirish va xato qilishlari mumkin bo'lgan qulay sinf muhiti ularni faolroq ishtirok etishga undashi mumkin. O'qituvchilar muloqot qilish uchun teng imkoniyatlarni taqdim etishlari, konstruktiv fikr-mulohazalarni taklif qilishlari va talabalarning ehtiyojlari va qobiliyatlariga mos keladigan faoliyatni tanlashlari kerak. Shunday qilib, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish til bilimi, amaliy tajriba, hamkorlik va shaxsiy o'sishni o'zida mujassam etgan uzluksiz jarayonga aylanadi.

Ushbu maqolaning maqsadi talabalarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning zamonaviy usullarini o'rganish va ularning oliy ta'lim sifatini oshirishdagi ahamiyatini aniqlashdir. Maqolada asosiy e'tibor kommunikativ kompetensiyaning nazariy asoslari, innovatsion o'qitish usullarini qo'llash, o'quvchilarning muloqot qobiliyatlarini

⁴¹ Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021. – B. 248.

rivojlantirishda interfaol va raqamli texnologiyalarning roliga bag'ishlangan. Shuningdek, u o'quvchilar o'z fikrlarini ifoda etish, ma'lumot almashish, tengdoshlari bilan hamkorlik qilish va muloqot bilan bog'liq muammolarni hal qilishda mashq qilishlari mumkin bo'lgan o'quvchilarga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratish muhimligini ko'rib chiqadi. Tadqiqotning amaliy ahamiyati uning universitet o'qituvchilariga talabalarning kommunikativ kompetentsiyasini rivojlantirish uchun samarali pedagogik strategiyalarni tanlash va qo'llashda yordam berish potentsialidadir. Maqolada muhokama qilingan xulosalar va tavsiyalar o'qitish amaliyotini takomillashtirish, talabalar ishtirokini oshirish va bitiruvchilarni akademik, kasbiy va ijtimoiy kontekstlarda muvaffaqiyatli muloqot qilishga tayyorlashga yordam berishi mumkin. Binobarin, o'qitishning zamonaviy usullarini tizimli qo'llash o'quvchilarning kommunikativ qobiliyatini oshirish, ularning har tomonlama shaxsiy va kasbiy rivojlanishini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Kommunikativ kompetensiya bu til va nutq vositalaridan vaziyatga qarab to'g'ri foydalanish, suhbatdoshni tinglash va tushunish, ijtimoiy munosabatlarni to'g'ri boshqarish qobiliyatidir.

Kompetentsiya - bu shunday psixologik imkoniyatlar majmuiki, muayyan sharoitda unda shaxsdagi bilim, ko'nikma va malakalar amalga oshadi va muvaffaqiyatli uyg'unlashadi. Kommunikativ kompetensiya deganda, o'quvchi o'z ona tili bilan o'rganilayotgan mamlakat tilida og'zaki va yozma shaklda o'zaro va madaniyatlararo muloqotni amalga oshirish qobiliyati va tayyorgarligi tushuniladi.⁴²

L.Binning fikriga ko'ra, kommunikativ kompetensiya til o'rganishda nutq faoliyati turlaridan gapirish, tinglab tushunish, yozish va o'qishni o'z ichiga oladi. Muloqot paytida har bir qobiliyatning o'z o'rnini mavjudligi va ularni teng holatda ishlatish kerakligi aytib o'tgan.⁴³ Aslida kompetentlik tushunchasi ta'lim sohasiga psixologlarning ilmiy izlanishlari natijasida kirib kelgan. Psixologik nuqtati nazardan kompetentlik "noan'anaviy vaziyatlar, kutilmagan hollarda mutaxassisning o'zini qanday tutishi, muloqotga kirishishi, raqiblar bilan o'zaro munosabatlarda yangi yo'l tutishi, noaniq vazifalarni bajarishda, ziddiyatlarga to'la ma'lumotlardan foydalanishda izchil rivojlanib boruvchi va murakkab jarayonlarda harakatlanish rejasiga egalik" ni anglatadi. Shuningdek, kompetensiyalar bilimlarni doimo boyitib borishni, yangi axborotlarni o'rganishni, muhim ijtimoiy talablarni anglay olishni, yangi ma'lumotlarni izlab topish, ularni qayta ishlash va o'z faoliyatida qo'llay bilishni taqozo etadi.

Bu jarayonda o'qituvchining roli ham birdek katta. O'qituvchilar nafaqat bilim manbayi, balki o'quvchilarni boshqaradigan, ishtirok etishni rag'batlantiradigan va ijobiy o'quv muhitini

⁴² Ruziyev, X. A. Talabalarda kommunikativ kompetentligini rivojlantirish nomli maqolasi.

⁴³ R. A. Risnasarovna Talabalarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning zamonaviy usullari.

yaratadigan yordamchi sifatida ham harakat qilishlari kerak. Talabalar o'z fikrlarini ifoda etishda va xato qilishda o'zlarini qulay his qilsalar, ular muloqot faoliyatida ishtirok etishga tayyor bo'lishadi. Konstruktiv fikr-mulohazalarni taqdim etish, hamkorlikdagi vazifalarni tashkil etish va individual ta'lim ehtiyojlarini hisobga olish o'qituvchilarga o'quvchilar taraqqiyotini qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. Bundan tashqari, o'qituvchilar talabalarni o'zlarining muloqot ko'rsatkichlarini baholashga va yanada takomillashtirishni talab qiladigan sohalarni aniqlashga undashlari kerak.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, kommunikativ kompetentsiya lingvistik bilimlarni, amaliy muloqot qobiliyatlarini, ijtimoiy xabardorlikni va madaniyatlararo tushunishni o'zida mujassam etgan ko'p qirrali qobiliyatdir. Uni rivojlantirish uzluksiz amaliyot, tegishli pedagogik yordam, zamonaviy ta'lim usullaridan samarali foydalanishni talab qiladi. Ta'lim jarayoniga interfaol faoliyat, hamkorlikda o'qitish, raqamli texnologiyalar va madaniyatlararo muloqot vazifalarini kiritish orqali oliy ta'lim muassasalari talabalarga ishonchli va samarali muloqotchilar bo'lib yetishishlariga yordam beradi. Ushbu yondashuvlar nafaqat talabalarning ilmiy yutuqlariga, balki ularning shaxsiy o'sishiga va kelajakdagi kasbiy muvaffaqiyatlariga ham hissa qo'shishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O'zbekiston” nashriyoti, 2021. – B. 248.
2. Ruziyev, X. A. Talabalarda kommunikativ kompetentligini rivojlantirish nomli maqolasi.
3. R. A. Risnasarovna Talabalarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning zamonaviy usullari.
4. <https://cyberleninka.ru>
5. <https://inlibrary.uz>
6. <https://scientificacademy.org>